

Learning Art Education by Using Museums Based to Promote Multiculturalism in Elementary School

Chaiwat Padungpong*

M.Ed. (Art Education), Assistant Professor

Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Suparat Benyakat

M.Ed. (Art Education), Assistant Teacher

Bansainamthip School, Narathiwat

*Corresponding author: chaiwat.p@psu.ac.th

Received: August 21, 2021/ Revised: June 12, 2022/ Accepted: June 15, 2022

Abstract

This research project aimed to offer a museum-based learning model in Arts Education for multiculturalism promotion in primary schools. The participants were six art teachers and 60 students in seven schools in the three southern border provinces. The instruments were a focus group discussion record, the teachers' Arts Education Handbook for multiculturalism promotion, an observation form on indicating behaviors of multicultural symbiosis, a set of multicultural art activities for peace, and a post-activity satisfaction questionnaire

Results revealed that course contents within the museum-based learning model in Arts Education for multiculturalism promotion were constructed by integrating Primary 5 visual arts subjects and standards. Activity series and learning materials covered content as available in the Southern Cultural Hall, starting from the southern border topography, archeology and ethnic history; historical data from early periods, Rattanakosin to today; the Buddhist way of life; the Chinese way of life; the Islamic way of life; handicrafts, performing arts, and folk games; local wisdom; to the current southern border's ways of life. Activities were conducted in two formats, including one carried out in pairs by focusing on promoting knowledge of cultural roots and diversity from past to present and another organized in groups by emphasizing practical experiences. More specifically, in the group activity, the students were tasked to apply knowledge obtained from the Cultural Hall by creating graphic arts. This activity aimed to promote desirable multicultural symbiotic behaviors, including diversity acceptance, respect for differences, compassion, and critical thinking. The observation of indicating behaviors of multicultural symbiosis revealed that the students who participated in the activities earned extremely high scores and were able to create graphic arts that relevantly reflected multicultural society and harmonious social symbiosis. In addition, the satisfaction questionnaire revealed that the participants were extremely satisfied with the activities ($M=2.58$, $SD=0.56$).

Keywords: Art Education, Museums, Multiculturalism, Elementary

การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริม สังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์*

ค.ม.(ศิลปศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สุภรัตน์ เบญญาภาจ

(ค.ม.ศิลปศึกษา), ครูผู้ช่วย

โรงเรียนบ้านสายน้ำทิพย์ จังหวัดนราธิวาส

*ผู้ประสานงาน: chaiwat.p@psu.ac.th

วันรับบทความ: 21 สิงหาคม 2564/ วันแก้ไขบทความ: 12 มิถุนายน 2565/ วันตอบรับบทความ: 15 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูศิลปะ 6 คน และนักเรียน 60 คน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 7 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม คู่มือการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาสำหรับครู แบบสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุดกิจกรรมศิลปะพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุข และแบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบูรณาการกับหลักสูตรวิชาทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชุดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาในห้วงวัฒนธรรมภาคใต้ เริ่มต้นจากการเรียนรู้ภูมิลักษณะชายแดนใต้ โบราณคดีและชาติพันธุ์ในอดีต ประวัติศาสตร์ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ จนถึงยุคปัจจุบัน เรียนรู้วิถีพุทธวิถีจีน วิถีมุสลิม หัตถศิลป์ศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จนถึงสำรวจวิถีชีวิตชายแดนใต้วันนี้ รูปแบบกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 แบบกิจกรรมคู่ เน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรากเหง้าความหลากหลายทางวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และกิจกรรมกลุ่ม เน้นลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนนำความรู้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะภาพพิมพ์สะท้อนถึงสังคมพหุวัฒนธรรม ผลการสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ การยอมรับความหลากหลาย การเคารพความแตกต่าง ความเห็นอกเห็นใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ได้คะแนนในระดับดีมากและสามารถสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ที่สื่อถึงสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน สะท้อนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และผลการประเมินความพึงพอใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมในระดับความพึงพอใจมาก ($M=2.58$, $SD=0.56$)

คำสำคัญ: ศิลปศึกษา พิพิธภัณฑ์ สังคมพหุวัฒนธรรม ประถมศึกษา

บทนำ

สภาพปัญหาการศึกษาในพื้นที่พบว่าแบบเรียนวิชาสังคมหรือแบบเรียนประวัติศาสตร์ของทางการที่คัดสรรจัดเตรียมมีการตัดตอนข้อเท็จจริงจนคนในพื้นที่และรัฐมองประวัติศาสตร์กันคนละชุด จนทำให้เกิดความอคตินำไปสู่ความระแวงระหว่างกัน (Kitichatpompatt, 2016) เยาวชนในพื้นที่มีระดับบุคลิกภาพและทักษะการคิดวิจารณ์ญาณมีน้อยเกินไปทำให้เสี่ยงต่อการเข้าร่วมต่อขบวนการก่อความไม่สงบ จึงทำให้หลงเชื่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ง่าย (Mayeokase, 2017) รวมถึงการเรียนการสอนยังขาดพื้นที่การเคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วมและการปรองดอง (Pongpajon, 2018) หากนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ อาจส่งผลเกิดปัญหาได้ในอนาคต

การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจกันและกันนำไปสู่สันติสุขในพื้นที่แนวคิดทฤษฎีพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) และการศึกษาการสร้างสันติภาพ (Peace building Education) ซึ่งทั้งสองแนวคิดดังกล่าวมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งและพัฒนากระบวนการทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความขัดแย้งและสาเหตุของความขัดแย้ง (UNICEF, 2011) ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจรากเหง้าของตนเองรวมทั้งยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในพื้นที่ สร้างความตระหนักถึงในการอยู่ร่วมกัน ความเคารพซึ่งกันและกัน (Banks, 1994; Howe & Lisi, 2014; Ramsey & Williams, 2003) เมื่อนักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสันติภาพสังคมย่อมนำไปสู่สันติภาพได้ไม่ช้า รวมถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาขาวิชาทัศนศิลป์ส่งเสริมความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าในงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2018) นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวความสำคัญของศิลปะเป็นสิ่งประโลมโลก ช่วยชูชูชีวิตของประชากรชาวโลกให้สงบสันติ

(Na Paknam, 1988) เนื่องจากศิลปะเป็นภาพสะท้อนของมนุษย์ สังคม และสะท้อนวัฒนธรรมในตัวตนของมันเอง (Tangcharoen, 1991; 2005) กิจกรรมศิลปะสอนให้นักเรียนรู้จักร่วมงานกับคนอื่น (Aree, 2006 as cited in Anandana, 2006) และส่งเสริมการเข้าใจถึงสังคมพหุวัฒนธรรม (Smith, 2015) นอกจากนี้ หลักสูตรพหุวัฒนธรรมยังมีความสำคัญและจำเป็นต่อชั้นเรียนศิลปศึกษา (Acuff, 2015)

พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่ให้บริการแก่สังคม โดยมีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงวัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (ICOM, 2007) หอวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการแสวงหาความรู้ความเข้าใจทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำเสนอนิทรรศการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมจำนวน 13 ส่วน คือ 1) ภูมิลักษณะ 2) โบราณคดีและชาติพันธุ์ 3) ประวัติศาสตร์ยุคต้น-ปัตตานีดารุสลาม-รัตนโกสินทร์ 4) บุคคลสำคัญ 5) ชายแดนใต้วันนี้ 6) วิถีชาวพุทธ 7) วิถีชาวจีน 8) วิถีชาวมุสลิม 9) หัตถศิลป์ 10) การแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 12) ภาษาและวรรณกรรม และ 13) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม นักเรียนต้องมีความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย ดังนั้นแนวทางการจัดการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบเพื่อร่วมกันพัฒนาทั้งผู้สร้างสรรค์และชื่นชมศิลปวัฒนธรรม (Tangcharoen, 2005; Hamee, 2017; Alias, 2017 as cite in National Discovery Museum Institute, 2018)

จากความสำคัญและแนวคิดข้างต้น การส่งเสริมให้นักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันภายใต้พหุวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมศิลปะที่บูรณาการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ในพื้นที่ เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้หอวัฒนธรรม

ภาคใต้ สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทั่วไปและสิ่งที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้

ปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นยืดเยื้อเป็นระยะเวลานาน โดยฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (2564) ได้รายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2547 จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2564 ว่าจำนวนเหตุที่เกิดขึ้น 21,235 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 7,294 คน และบาดเจ็บ 13,550 คน ซึ่งปัญหาของความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่ความรุนแรง และความสูญเสียทั้งทรัพย์สินและชีวิต จากบทความและวิจัยได้กล่าวถึงต้นตอของปัญหาไว้หลายประเด็น ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองการปกครอง ปมขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ ความไม่ยุติธรรม ความขัดแย้งจากความแตกต่างทางด้านศาสนาและชาติพันธุ์ การใช้อำนาจของรัฐที่ไม่เป็นตามหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (Jitpiromsri, 2017; McCargo, 2006) นอกจากนี้เมื่อสำรวจถึงสภาพปัญหาการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่พบว่า (1) แบบเรียนวิชาสังคมหรือแบบเรียนประวัติศาสตร์ของทางการที่คัดสรรจัดเตรียมมีการตัดตอนข้อเท็จจริง จนคนในพื้นที่และรัฐมองประวัติศาสตร์กันคนละชุด จนทำให้เกิดความอคตินำไปสู่ความระแวงระหว่างกัน (Kitichatpompat, 2016) (2) เยาวชนในพื้นที่มีระดับวุฒิภาวะและทักษะการคิดวิจารณ์ญาณมีน้อยเกินไปทำให้เสี่ยงต่อการเข้าร่วมต่อขบวนการก่อความไม่สงบ จึงทำให้หลงเชื่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ง่าย (Mayeokase, 2017) รวมถึง (3) การ

เรียนการสอนยังขาดพื้นที่การเคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วมและการปรองดอง (Pongpajon, 2018)

2. แนวคิดทฤษฎีที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม

พหุวัฒนธรรมหรือรู้จักยอมรับความหลากหลายนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี 2 อย่าง นั่นคือ พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) และการศึกษาการสร้างสันติภาพ (Peace building Education) Banks (1996) ลักษณะการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่โรงเรียนมี 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) การบูรณาการเนื้อหา (Content integration) คือ การบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรโรงเรียน เช่น ครูออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการยกตัวอย่างให้นักเรียนเห็นภาพรวมที่เกิดขึ้น อาจจะสอดแทรกระหว่างการเรียนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาดังกล่าว 2) การจัดการเรียนรู้ที่เป็นธรรมและอย่างเท่าเทียม (An Equity Pedagogy) คือ ครูให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ขาดโอกาสให้เท่าทันเท่ากับนักเรียนทุกคนในห้องเรียน 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ (Prejudice Reduction) คือ การออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลายบนฐานความต่างทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน 4) การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความรู้ (the Knowledge Construction Process) คือ ครูจัดกระบวนการที่ให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยวิธีการให้นักเรียนศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเอง สำรวจ ตรวจสอบ และสามารถระบุที่มาของความรู้ และ 5) ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในโรงเรียน (An Empowering school culture) คือ การสร้างสภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ตระหนักถึงความเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ (Jäger, 2014 as cited in Jitpiromsri, 2015) ได้กล่าวถึงวิธีการในการเรียนการสอนสันติศึกษามีหลักการพื้นฐาน 7 ข้อ เพื่อนำหลักการนี้ไปออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม คือ 1) การเรียนรู้แบบกระตุนยูแหย (Exemplary Learning) การใช้คำถามเพื่อ

กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความท้าทาย ความอยากรู้อยากคิด อยากรู้ โดยเรียงโจทย์คำถามจากง่ายไปหายาก ซึ่งวิธีการเรียนรู้รูปแบบนี้เน้นการจำแนกหมวดหมู่ของประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายเชื่อมโยงระหว่างกัน 2) การเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง และการให้ความสำคัญ (Contrasting and Emphasizing) วิธีการเรียนรู้นี้ ครูพยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสันติภาพในสังคม โดยทำการเปรียบเทียบมุมมองหรือแนวคิดที่สร้างให้เกิดความขัดแย้ง 3) การเปลี่ยนทัศนคติ (Change of Perspective) ใช้วิธีการสอนให้เข้าใจความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนทัศนคติที่อคติกับคนอื่นให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 4) การสื่ออย่างชัดเจน และสามารถรับรู้ถึงความเชื่อมโยง (Clarity and Ability to Perceive Linkages) เป็นวิธีการสอนที่ใช้เทคนิคภาพประกอบ และแผนภูมิภาพความคิดอธิบายความคิดในเชิงทฤษฎีออกเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้ ผ่านสื่อประกอบการเรียน และสามารถนำมาเชื่อมโยงได้กับประสบการณ์ที่ได้สัมผัสโดยตรงของนักเรียน 5) การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ (Action-oriented) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหัวข้อหรือประเด็นที่กำลังอภิปรายผ่านประสบการณ์ตรงของนักเรียน 6) การให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกัน (Peer-oriented) ใช้วิธีการเรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ส่งเสริมการสนับสนุนช่วยเหลือระหว่างกัน 7) การเพิ่มขีดความสามารถในตัวของนักเรียน (Empowerment) การออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มทักษะ ส่งเสริมความมั่นใจ และสร้างพื้นที่ให้นักเรียนได้กล้าคิด การตัดสินใจด้วยตนเอง

3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นฐาน

พิพิธภัณฑสถานเป็นสถาบันที่ให้บริการแก่สังคม และมีส่วนในการพัฒนาสังคม มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงวัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (ICOM, 2007) ในปี ค.ศ.1993 ได้จัดตั้งคณะกรรมการมรดกแห่งชาติสิงคโปร์ โดยกำหนด

เป้าหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นสื่อในการส่งเสริมดังกล่าว ภายในพิพิธภัณฑสถานการศึกษา ออกแบบกิจกรรม ให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติ การเป็นนักประวัติศาสตร์หรือทูตมรดก เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนภูมิใจในมรดกและประวัติศาสตร์ (Alias, 2017 as cite in National Discovery Museum Institute, 2018)

หอวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการแสวงหาความรู้ความเข้าใจทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำเสนอนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 13 ส่วน คือ 1) ภูมิทัศน์ 2) โบราณคดีและชาติพันธุ์ 3) ประวัติศาสตร์ ยุคต้น-ปัตตานีดารุสลาม-รัตนโกสินทร์ 4) บุคคลสำคัญ 5) ชายแดนใต้วันนี้ 6) วิถีชาวพุทธ 7) วิถีชาวจีน 8) วิถีชาวมุสลิม 9) หัตถศิลป์ 10) การแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 12) ภาษาและวรรณกรรม และ 13) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า หอวัฒนธรรมภาคใต้สามารถเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจในรากเหง้าของตนเอง ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบ เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครูกำหนดประเด็นให้ชัดเจน ออกแบบและเตรียมตัวนักเรียนให้พร้อมก่อนเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน (Boonyakait, 2016) เดวิด เอ็ม สจวร์ต (David M. Stewart) เป็นนักวิจัยกลุ่มการศึกษาของมหาวิทยาลัยควิเบก ประเทศแคนาดา ดำเนินการจัดกิจกรรมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษา ได้แบ่งการจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนการเข้าชม (เตรียมนักเรียน) ช่วงระหว่างการเข้าชม และหลังเข้าชม ขั้นตอนการทำงานเริ่มต้นตั้งแต่ การตั้งโจทย์ การหาข้อมูล และการสรุปผล เครื่องมือในการวัดผลแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ก่อนและหลังการเข้าชม (1) วัดผลจากการทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ และ (2) ประเมินผลจากทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน (Sablon and Racette, 1991)

4. ศิลปศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วย ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์

ทัศนศิลป์เป็นศาสตร์หนึ่งในศิลปศึกษา ซึ่งหมายถึง ศิลปะที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา เมื่อมองไปยังผลงานทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวอารมณ์ ความรู้สึกที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ชม ซึ่งผลงานศิลปะต้องประกอบไปด้วย ทักษะธาตุ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี แสงเงา และพื้นผิว เป็นต้น มาสร้างสรรคผลงานด้วยวิธีการเขียนภาพ ระบายสี ปั้น ภาพพิมพ์ แกะสลัก หรืองานโครงสร้าง เป็นต้น รายวิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าในงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2018) นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวความสำคัญของศิลปะเป็นสิ่งประโลมโลก ช่วยชูชูชีวิตของประชากรชาวโลกให้สงบสันติ (Na Paknam, 1988) เนื่องจากศิลปะเป็นภาพสะท้อนของมนุษย์ สังคม และสะท้อนวัฒนธรรมในตัวตนของมันเอง (Tangcharoen, 2005; 1991) กิจกรรมศิลปะสอนให้นักเรียนรู้จักร่วมงานกับคนอื่น (Aree, 2006 as cited in Anandana, 2006) และส่งเสริมการเข้าใจถึงสังคมพหุวัฒนธรรม (Smith, 2015) นอกจากนี้หลักสูตรพหุวัฒนธรรมยังมีความสำคัญและจำเป็นชั้นเรียนศิลปศึกษา (Acuff, 2015) กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเป็นเด็กที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีอายุประมาณ 9-11 ปี คือพัฒนาการทางศิลปะขั้นเริ่มเหมือนจริง ขั้นมีเหตุผล ช่วงออกจากโลกฝันและรู้สึกท้อแท้ และช่วงต้นของวัยรุ่นกับความสับสน ซึ่งช่วงดังกล่าวนี้ พบว่าเป็นช่วงที่การทำงานศิลปะค่อย ๆ เลียนแบบสิ่งที่ตาเห็นพยายามวาดให้เหมือนจริงตามสัดส่วนในธรรมชาติ และสามารถให้เหตุผลที่สัมพันธ์กับภาพได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เริ่มต้นจากข้อมูลสภาพทั่วไปและสิ่งที่เกิดขึ้นในในสามจังหวัดชายแดนใต้มาตรการการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดทฤษฎีที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้โดยใช้พหุวัฒนธรรมเป็นฐาน หอวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา พัฒนาการองค์กรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ วัยเด็กตอนปลาย ศิลปศึกษา การวัดและประเมินผล

2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากร คือ ครูศิลปศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูศิลปศึกษา จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 คน

3. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คู่มือการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พหุวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริม แบบสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำเสนอสู่สันติสุข ชุดกิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

4.1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2) สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3) จัดทำและพัฒนาเครื่องมือแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คู่มือการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พหุวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริม แบบสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำเสนอสู่สันติสุข ชุดกิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรม

สร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.4) นำเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ปรับแก้เครื่องมือตามความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4.5) นำเครื่องมือทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 40 คน และปรับปรุงตามความเหมาะสม

4.6) นำเครื่องมือใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน

5. เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม และการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมศิลปะ

6. วิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลความถี่ของพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์แสดงคำร้อยละ เสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

7. สรุป การอภิปราย และนำเสนอ สรุปผลการวิจัยโดยการวิเคราะห์ อภิปรายและเสนอแนะผลการวิจัยจากประชุมกลุ่มครู แบบสังเกตพฤติกรรม บ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม แบบประเมินความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ผลการใช้ชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำไปสู่สันติสุขและชุดกิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษา รายวิชาทัศนศิลป์ บูรณาการร่วมกับพิพิธภัณฑ์หอวัฒนธรรมภาคใต้ โดยเน้นให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถสร้างชิ้นงานศิลปะที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์ โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้แนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้

1.1 รูปแบบการจัดกิจกรรม แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ช่วงก่อนเข้าชม เป็นการอบรมครูและมอบหมายแผนการสอนเพื่อเตรียมนักเรียนก่อนเข้าชม 2) ช่วงเข้าชม นักเรียนจะได้ชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ ประกอบการชมและทำกิจกรรมในหอวัฒนธรรม 3) ช่วงหลังชม นักเรียนสะท้อนความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม

1.2 สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครู ชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำเสนอสันติสุข ชุดกิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์ สื่อการสอนภาพพิมพ์เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ เทคนิคภาพพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ เทคนิคภาพพิมพ์ร่องลึก เทคนิคภาพพิมพ์ผ่านลูกกลิ้ง เทคนิคภาพพิมพ์แผ่นสี วัสดุอุปกรณ์ภาพพิมพ์ ได้แก่ สีอะคริลิก สีไม้ สีเทียน สีชอล์ค ลูกกลิ้ง แผ่นรองกลิ้งสี กาว กรรไกร ใบไม้ ดอกไม้ ก้านกล้วย กระดาษ 200 แกรม ขนาด 56x76 เซนติเมตร กระดาษเอสี่ 80 แกรม กระดาษ 200 แกรม ขนาด 56x76 เซนติเมตร โฟมบอร์ด แม่พิมพ์ที่มาจากวัสดุหรือของเหลือใช้สามารถเห็นลวดลายชัดเจน

ภาพประกอบ 1 และ 2

ชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุขและชุดกิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์

1.3 กระบวนการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน

1.3.1 ขั้นตอนตรวจสอบเจตคติเดิม ที่มีต่อสามจังหวัดชายแดนใต้ กิจกรรม Post it ฉันทายาญ์ให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกความรู้สึกหรือสิ่งที่นึกคิดที่มีต่อบ้านเกิดของตนเอง (สามจังหวัดชายแดนภาคใต้) ลงในแผ่นกระดาษคนละ 1 แผ่น

1.3.2 ขั้นตอนสำรวจและค้นหากิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ ในห่อวัฒนธรรมภาคใต้ เป็นกิจกรรมคู่ โดยให้นักเรียนทำชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุข

1.3.3 ขั้นสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ภาพพิมพ์กิจกรรม ภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มละ 7-8 คน โดยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มนำภาพร่างจากกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ในห่อวัฒนธรรมภาคใต้ มาจัดองค์ประกอบใหม่แล้วสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะเทคนิคภาพพิมพ์สะท้อนพหุวัฒนธรรม

1.3.4 ขั้นประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมศิลปศึกษาโดยใช้พิพธภัณฑ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม

4. การวัดและประเมินผล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย ความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และรู้จักสังเกต ระบุ บรรยาย รวมถึงรู้จักเปรียบเทียบความแตกต่างงานศิลปะ 2) ด้านจิตพิสัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกแบบสังเกตพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ยอมรับความหลากหลาย เคารพความแตกต่าง มีความเห็นอกเห็นใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและส่วนที่สอง

แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะ 3) ทักษะพิสัย เป็นการตรวจความสมบูรณ์ของผลงานภาพพิมพ์ (Bloom, 1956 khemmani, 2014)

ประเด็นที่ 2 ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม มีพฤติกรรมบ่งชี้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในด้านการยอมรับความหลากหลาย การเห็นอกเห็นใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งสามด้านได้คะแนนร้อยละ 100 และการเคารพความแตกต่าง ด้านการจัดการความขัดแย้ง ใช้วิธีการพูดคุย หรือแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และด้านการทำงานกลุ่ม นักเรียนใช้ระเบียบวิธีธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้อยละ 100 และนักเรียนปฏิบัติตามกฎกติกาของหอวัฒนธรรมชายแดนใต้ร้อยละ 96

นักเรียนส่วนใหญ่สะท้อนคิดในเชิงบวกต่อสามจังหวัดชายแดนใต้ และไม่พบข้อความในเชิงลบ ความขัดแย้งและสถานการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันหรือสิ่งที่ เป็นอัตลักษณ์ในสามจังหวัดชายแดนใต้ อาทิเช่น ศาสนาสถาน วัด มัสยิด ศาลเจ้าแม่ ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยว น้ำตกทรายขาว บ่อน้ำร้อน ฯลฯ รวมถึงอาหารประจำท้องถิ่น โรตีสี มะตะบะ ข้าวยาลูกหยี บูดู ไก่ขอและ เป็นต้น

นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมชายแดนใต้ จากการทำกิจกรรม

ที่ 2 กิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุข คะแนนเต็ม 50 คะแนน พบว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 46.43 ระดับดีมาก โดยคะแนนที่อยู่ในระหว่าง 50-41 คะแนน มีจำนวนนักเรียนที่ทำได้อยู่ในระดับเกณฑ์คะแนนดังกล่าว 28 คู่ หรือ ร้อยละ 98 และคะแนนที่อยู่ในระหว่าง 40-25 มีจำนวน 2 คู่ หรือร้อยละ 6 ทั้งนี้ ไม่พบนักเรียนที่ทำคะแนนต่ำกว่า 25 คะแนน จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความสนใจ ช่วยเพื่อนหาคำตอบและให้ความร่วมมือกับทีมงานอย่างดี พร้อมปฏิบัติตามข้อบังคับหอวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้กิจกรรมภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์จำนวน 7 ชิ้นงาน พบว่า ผลงานภาพพิมพ์ถูกขึ้นสะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมจีน พุทธ และอิสลาม เนื้อหาในภาพที่ปรากฏ ได้แก่ มัสยิด วัด ศาลจีน ตลาดสด อัลกุรอาน พัดยศ พระ โคมไฟจีน คนสวมผ้าคลุม เป็นต้น ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนมีความยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเข้าใจถึงความแตกต่างทางสังคมได้ดี รวมถึงในระหว่างทำกิจกรรม คณะผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงพฤติกรรมของนักเรียนทุกคน แต่ละกลุ่มนั้นนักเรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่างเพศ ต่างโรงเรียน ต่างจังหวัด และต่างศาสนา นักเรียนทุกกลุ่มมีความร่วมมือร่วมใจ ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่ และบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับผลการจัดองค์ประกอบของภาพ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้หลักการสมดุลทั้งสองข้างเท่ากัน เน้นจัดวางตำแหน่งคล้ายกันทั้งสองข้าง กล่าวคือ จัดวางภาพซุ้มประตูซุ้มขาล่างเท่ากัน ส่วนตำแหน่งข้างบนมีการจัดวางวัตถุที่มีน้ำหนักภาพเท่ากัน ผลงานบางชิ้นมีจังหวะภาพเท่ากัน ผลงานบางชิ้นจัดองค์ประกอบโดยวาดภาพคนเป็นจุดเด่น มีขนาดใหญ่โดยวางไว้ตรงกลาง ส่วนความเป็นความเอกภาพของเนื้อหา ส่วนใหญ่มีลักษณะไปในแนวทางเดียวกัน และยังมีผลงาน

บางชิ้นยังขาดการจัดตำแหน่งภาพระยะใกล้ใกล้และความสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างขนาดขององค์ประกอบที่มีความแตกต่างทั้งขนาดของรูปทรง

ในส่วนในระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.58 อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแต่ละส่วนโดยส่วนที่หนึ่ง คือ การประเมินแบบรายการ 4 ด้าน 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้สึกสนุกและเพลิดเพลินมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อุปกรณ์ศิลปะมีความครบถ้วน และได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชายแดนใต้ ตามลำดับ 2) ด้านบรรยากาศและความอำนวยความสะดวกของหอวัฒนธรรมชายแดนใต้ พบว่า รูปแบบการจัดแสดงข้อมูลในหอวัฒนธรรมชายแดนใต้มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาบรรยากาศในพิพิธภัณฑ์มีอากาศไม่ร้อนและไม่หนาวจนเกินไป และเนื้อหาบนโปสเตอร์มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ตามลำดับ 3) ด้านเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในการทำงานกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด การยอมรับความแตกต่างของเพื่อนรองลงมา การเข้าใจเรื่องราวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองและเพื่อนมากยิ่งขึ้น การรับฟังความคิดที่แตกต่างของเพื่อน และการรับมือและการแก้ปัญหา ตามลำดับ และ 4) ด้านความพร้อมของคณะทำงาน พบว่า การให้คำปรึกษาที่ดีและความช่วยเหลือของทีมงานมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาความชัดเจนในการสื่อสาร และส่วนที่สอง คือ การเรียงลำดับความชอบของกิจกรรม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชอบกิจกรรมที่ 3 ภาพพิมพ์พหุวัฒนธรรมสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมา กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และกิจกรรมที่ 1 Post it ฉันทายากรู้ ตามลำดับ

ภาพประกอบ 3 และ 4

นักเรียนกำลังทำกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้

ภาพประกอบ 5 และ 6

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์สะท้อนพหุวัฒนธรรม และตัวแทนกลุ่มออกมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำเสนอผลงานภาพพิมพ์

อภิปรายผล

จากผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งใช้หอวัฒนธรรมภาคใต้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจรากเหง้าที่มาของตนเอง เข้าใจและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างยาวนาน ซึ่งสอดคล้อง

กับกิจกรรม “สมบัติน้อยของสิ่งโคปร” เป็นกิจกรรมที่ออกแบบโดยอาศัยสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เชื่อมโยงกับสมบัติชาติ กิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติในนักประวัติศาสตร์ หรือทูตมรดก เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Alias, 2017 as cite in National Discovery Museum Institute, 2018) โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ประกอบด้วย รูปแบบการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2. ผลการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลการจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม ปรากฏว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกที่ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมขึ้น และมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมชายแดนใต้มากขึ้น พฤติกรรมเชิงบวกที่ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ การยอมรับความหลากหลายเคารพความแตกต่าง มีความเห็นอกเห็นใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม นักเรียนทุกคนแสดงพฤติกรรมดังกล่าว ไม่ปรากฏพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี และปรากฏพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1) การยอมรับความหลากหลาย นักเรียนเข้ากับเพื่อนได้ ช่วยเหลือทำงานกัน โดยแบ่งหน้าที่ทำงานกลุ่มอย่างชัดเจน ไม่มีพฤติกรรมรังเกียจเพื่อนที่มีความแตกต่างกับตนเอง ระหว่างชมงานในหอวัฒนธรรมนักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจในวัฒนธรรมที่หลากหลาย เข้าไปศึกษาอ่านความรู้บนโปสเตอร์และสังเกตผลงานอย่างตั้งใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuan & Padungpong (2010) เรื่อง การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมศิลปะในบริบทที่องค์ประกอบห้องต่างกันที่ส่งผลต่อการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงขึ้น

2) เคารพความแตกต่าง นักเรียนรู้จักเคารพความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นแตกต่างระหว่างเพศ โรงเรียน ศาสนา หรือต่างวัฒนธรรม สังเกตจากการทำงานกลุ่ม นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตลอดจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ในระหว่างการทำงานกลุ่มนั้นเกิดความขัดแย้งทางความคิดนักเรียนก็สามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีการพูดคุยหาข้อตกลงร่วมกัน นอกจากนี้นักเรียนยังเคารพและตามกฎกติกาของหอวัฒนธรรมชายแดนใต้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Juaseekool (2016) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า การใช้

กระบวนการเรียนรู้ศิลปะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้แสดงตัวตนเชื่อมโยงกับผู้อื่น และหันมาร่วมมือกัน

3) ความเห็นอกเห็นใจ นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย และแตกต่างจากตนมาสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างยอดเยี่ยม ซึ่งสะท้อนถึงความใส่ใจและความเห็นอกเห็นใจ รู้จักสังเกตและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นในขณะเข้าชมในหอวัฒนธรรม และที่สำคัญให้พื้นที่ความไม่เหมือนอยู่ในงานศิลปะของตนเอง รวมถึงการทำงานกลุ่ม นักเรียนมีการช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สามารถหาคำตอบในระหว่างทำกิจกรรมในหอวัฒนธรรม ใช้คำพูดเชิงบวกในการสื่อสารระหว่างทำกิจกรรม รับฟังเพื่อนและรู้จักชื่นชมผลงานคนอื่นอย่างจริงใจ ซึ่งสอดคล้องบทความของ Burns & Brower (2018) เรื่อง เรียนรู้ความเห็นอกเห็นใจผ่านการทำงานศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนระดับประถมศึกษาจำเป็นต้องมีอิสระในการสำรวจคำถามทั้งหมดของพวกเขาภายในบริบทที่พวกเขาสามารถเชื่อมโยงได้ง่าย เช่น ศิลปะและดนตรี ที่สำคัญกว่านั้นพวกเขาต้องรู้สึกถึงอิสระและความคิดสร้างสรรค์ในการสำรวจความรู้สึกของตนเอง สร้างประสบการณ์ให้นักเรียนได้ใช้ความเห็นอกเห็นใจเป็นกลไกในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับงานศิลปะซึ่งเป็นการเชื่อมโยงภายในของนักเรียนระหว่างผลงานศิลปะ

4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ของนักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาในหอวัฒนธรรม สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์และสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ที่สะท้อนพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับวิจัยของ Kramyoo (2016) เรื่อง นวัตกรรมการสอนศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกเรื่องสันติภาพสำหรับเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกเรื่องสันติภาพประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การคิดวิเคราะห์เชื่อมโยง การใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหา การแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็น และการตระหนักในความเท่าเทียมและเคารพในสิทธิของ

กันและกัน 2) ผลการทดลอง คือ เยาวชนที่ได้ทำกิจกรรมดังกล่าวมีผลการวัดจิตสำนึกเรื่องสันติภาพ หลังเรียนสูงก่อนหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

สำหรับการออกแบบงานได้คำนึงถึงหลักการและองค์ประกอบทางศิลปะ ส่วนใหญ่ผลงานที่ออกมาเน้นหลักการสมดุล การเน้น และจังหวะลีลา รูปร่างและรูปทรงเหมือนจริง สืบเนื่องจากภาพคนและศาสนาสถาน นักเรียนพยายามเลียนแบบสิ่งที่ตาเห็น การบรรยายและอธิบายผลงานศิลปะได้บรรยายอย่างมีเหตุและผล สะท้อนถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมตามที่ออกแบบไว้ สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ พัฒนาการทางศิลปะขั้นเริ่มเหมือนจริง ขั้นมีเหตุผล เป็นช่วงที่การทำงานศิลปะค่อย ๆ เลียนแบบสิ่งที่ตาเห็น พยายามวาดให้เหมือนจริงตามสัดส่วนในธรรมชาติ และสามารถให้เหตุผลที่สัมพันธ์กับภาพได้ (Kaewkungwal, 2019)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 คุณครูควรเตรียมความพร้อมนักเรียน ก่อนร่วมกิจกรรม โดยให้ความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.2 ในกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุข เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ชุดกิจกรรมแล้วให้นักเรียนหาคำตอบในห่อวัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งชุดกิจกรรมดังกล่าว คณะผู้วิจัยออกแบบและสร้างคำถามเป็นจำนวนมากครอบคลุมเนื้อหาในห่อวัฒนธรรมภาคใต้ ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ดังนั้น ครูอาจจะต้องปรับและเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม และควรควรเป็นที่ปรึกษาในระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมในห่อวัฒนธรรม และที่สำคัญควรเตรียมพร้อมด้านเนื้อหาก่อน

1.3 ครูควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ศิลปะ ภาพพิมพ์ให้เรียบร้อย พร้อมอุปกรณ์ทำความสะอาด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรปรับรูปแบบกิจกรรมให้กระชับลงหรือปรับจำนวนข้อคำถามในชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมนำสู่สันติสุขลดลง เพื่อเป็นกิจกรรมระยะสั้น สำหรับนักเรียนที่มากับครอบครัวได้ร่วมกิจกรรม

2.2 รูปแบบกิจกรรมศิลปะ อาจจะเปลี่ยนเป็นการสร้างสรรค์งานในเทคนิคต่าง ๆ ที่นอกเหนือศิลปะภาพพิมพ์ เช่น จิตรกรรม ปะติมากรรม หรือ ประติมากรรม เป็นต้น

2.3 ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในระดับชั้นอื่น ๆ

References

- Acuft. (2015). 'Being' a critical multicultural pedagogy in the art education classroom. *Critical Studies in Education*. 59(1). 35-53.
- Anandana, L. (2006). *Concept of Art Education*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Burns, A. M. & Brower, K. (2018). *Learning Empathy Through the Arts in the Elementary Grades*. Retrieved from <https://www.nais.org/magazine/independent-teacher/fall-2018/learning-empathy-through-the-arts-in-the-elementary-grades/>
- Banks A. (1994). *An Introduction to Multicultural Education*. The United States of America: Allyn and Bacon.
- Boonyakait, C. (2016). *Museum practices: lessons from others*. Bangkok: Pen Thai Publishing Co.,ltd. [in Thai]
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2018). *Indicators and core learning content of the art learning subject group*. Retrieved. <http://academic.obec.go.th/newsdetail.php?id=75>. [in Thai]

- Howe A. & Lisi L. (2014). *Becoming Multicultural Educator*. The United States of America: SAGE.
- ICOM. (2007). *Museum Definition*. Retrieved from <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/>
- Juaseekool, S. (2016). *Development of Art Learning Model for Promoting The Consciousness of Living Together*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [in Thai]
- Kaewkungwal, S. (1995). *Psychology of life development at all ages: Theoretical concepts - middle childhood*. (7th ed.). Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Khemmani, T. (2014). *Science of Teaching: Knowledge for Efficient Learning Process Management*, (18th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Kitichatpornpat, W. (2016). *Three southern border provinces: The source of the problem, a mismatched history and a solution that is more than a negotiation*. The Momentum. <https://themomentum.co/momentum-feature-missing-history/> [in Thai]
- Kramyoo, N. (2016). *Art Teaching Innovation to Enhance Peace Consciousness for Thai Youth*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [in Thai]
- Mayeokase, A. (2017). The impact of the unrest in the three southernmost provinces: a case study of Chaloem Sub-district, Ra-ngae District, Narathiwat Province. *Rajapark Journal, special issue*. [in Thai]
- Na Paknam, N. (1988). *Understanding of Art*. Bangkok: Muang Boran Press. [in Thai]
- National Discovery Museum Institute. (2018). *Museum NOW! Article from Talks Presented at Academic Conferences*. Bangkok: Parbpin Co.,ltd. [in Thai]
- Pongpajon, C. (2018). The States and Problems of Peacebuilding Education Development of Government School in 3 Southernmost Provinces of Thailand. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 44(2), 116-157. [in Thai]
- Sablon Du and Recatte Genevieve. (1991). “Les effets d’un programme éducatif muséal chez des élèves du primaire,” *Revue Canadienne de L’éducation*, 16(3), 51-338.
- Smith Jill. (2015). “A Case Study: Students’ Art Works as Indicators of Multiculturalism in Visual Arts Education in New Zealand Secondary Schools”. *Multicultural Education Review*. 2(2), 59-83.
- Tangcharoen, W. (1991). *Visual Arts*. Bangkok: O.S. Printing House. [in Thai]
- Tangcharoen, W. (2005). *Art and Society*. Bangkok: E & IQ. [in Thai]
- Unicef. (2011). *The Role of Education in Peace building*. Retrieved from https://www.unicef.org/videoaudio/files/EEPCT_Peacebuilding_LiteratureReview.pdf
- Yongyuan, B., & Padungpong C. (2010). Using Art Activities to Promote Respect for Cultural Diversity of Elementary School Students, Pattani Province. *Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(16), 953-972. [in Thai]